ANRAS IN PRIDIGA ŠKOFA ROŽMANA

Slavko Žižek

Vladimir Kozina je po knjižici *Komunizem, kot ga jaz poznam*, Buenos Aires 1972, izdal najprej v angleškem jeziku, nato pa še v slovenskem knjigo spominov z naslovom *Slovenija, dežela moje radosti in bolečine,* ki je izšla kot priloga revije Tabor v začetku 80. let prejšnjega stoletja. V slovenskih knjižnicah vključno s tržaško je po podatkih COBISS-a bralcem na voljo le pet izvodov v slovenskem jeziku. Avtor v knjigi med spomini in razmišljanji omenja med drugim, kako sta dan pred mašniškim posvečenjem šla s škofom Rožmanom na sprehod. »*Bila sva sama. Zanimala ga je naša družina. Ustregel sem mu njegovo željo in podrobno opisal delovanje staršev in bratov pred in ob prihodu partizanov v ribniško dolino, mučeništvo Franceta in strahoto noči, ko so komunisti prišli ponoči k nam in ubili hromca Janeza, očeta in mater. Dobil sem vtis, da je škof zbiral gradivo za pridigo pri moji novi maši. Nisem pa sanjal, da bo doma spravil najin pogovor na papir. Šele po osemindvajsetih letih sem z veselim presenečenjem odkril, da je bil škof Rožman novomašno pridigo stenografiral v nemščini. Izvirnik tega govora mi je po izrednem naključju prišel v roke. Ker ne znam brati ne slovenske, še manj nemške stenografije, sem se obrnil na strokovnjaka.*«

Stenogram v nemščini je Kozina poslal v prepis dominikanki s. Gertrud Vengel v Lienz, ki mu ga je marca 1973 poslala v nemškem jeziku na takratni naslov v Brentwood v Kaliforniji. V pismu mu je med drugim tudi sporočila, da je z nekaterimi deli stenograma zaradi nečitljivosti imela težave in je ta mesta raje pustila prazna. Kozina je besedilo iz nemščine prevedel v slovenski jezik in prazna mesta smiselno dopolnil ter prepis objavil v omenjeni knjigi. Za bralce naše revije je stenogramski zapis s. Gertrude iz nemščine prevedla s. Vesna Jelen iz Kongregacije Šolskih sester sv. Frančiška.

Pridiga na novi maši preč. g. Vladimirja Kozina, Anras, 31. maja 1945

Predragi v Gospodu! Mašniško posvečenje gospoda Vladimirja Kozina prejšnjo nedeljo in njegova nova maša danes tukaj v Anrasu sta tako izjemna dogodka, da moram najprej predstaviti častitega g. novomašnika in njegovo družino.

Družina Kozina je bila delavna, globoko verna in poštena družina. Že dolgo je bila posvečena presv. Srcu Jezusovemu, katerega podoba je v njihovi hiši zavzemala častno mesto. Pred njo se je družina vsak dan zbirala k skupni molitvi. Od desetih (enajstih, op. pis.) *otrok so trije umrli v rosni mladosti, vsi drugi so v veselje staršev odraščali v krščanskem duhu družine. Najstarejša hči je redovnica, klarisa v Dalmaciji. Najmlajšega sina ni bilo doma; bil je v uku pri nekem trgovcu.*

Ko so pri nas brezbožni komunisti pod krinko »Osvobodilne fronte« organizirali revolucijo po ruskem zgledu, je bila Kozinova družina, zlasti oče in dva starejša sinova, ena prvih, ki je spregledala brezbožni načrt OF ter o tem tudi odkrito govorila in sosede svarila pred zapeljevanjem teh lažnivih prerokov, zato so jih komunisti divje sovražili. Ker je bila družina zvesta Bogu, Cerkvi in njenemu nauku in svetim izročilom, je postala družina mučencev.

Včeraj, 30. maja, so pretekla tri leta, odkar je drugi najstarejši sin France pretrpel mučeniško smrt. Dan poprej so prišli ponj komunisti. Oboroženi so vdrli v hišo, zgrabili Franceta, ga pretepali in mučili pred očmi staršev ter bratov in sester, ga psovali in zasramovali kakor nekdaj ljubega Zveličarja, ga nato odvedli okrog poldrugo uro stran od hiše, ga privezanega k drevesu še vso noč mučili ter ga slednjič v gozdu ustrelili in zagrebli.

Kakšnega duha otrok je bil, razberemo iz njegovega dnevnika. Ko je pri dvaindvajsetih le-

tih služil vojake, kjer sta bila njegova vera in trdnost značaja pogosto izpostavljena hudim preizkušnjam, je v dnevnik zapisal naslednje besede: »Kar svetega imaš v svoji duši, ne daj iztrgati nikdar! Naj tudi drugo vse razruši usode trde ti vihar!« Kljub trpljenju, mučenju in zasramovanju je tik pred smrtjo še rekel: »Kar sem vedno bil, to hočem tudi do konca ostati!«

19. avgusta so našli njegov grob v gozdu. Pokopali so ga v posvečeno zemljo na vaškem pokopališču ob spremstvu velike množice ljudstva. To komunistom seveda ni bilo po volji in so se hoteli maščevati in ljudi tako zastrašiti, da si jim nihče več ne bi drznil oporekati in se upirati njihovemu brezbožnemu početju.

Natanko en teden po Francetovem pogrebu je v noči s 25. na 26. avgust (pravilno: s 26. na 27. avgust, op. pis.) *ob pol enajstih truma oboroženih tolovajev obkolila hišo. Skoz razbito okno so vdrli v vežo. Gospod novomašnik se je skril na podstrešju, tako da ga niso mogli najti. Očeta, mater, brata Janeza in tri sestre so zaprli v hišo. Drugi so med tem plenili. Odnesli so živila in obleko in vse, kar so mogli najti. Oče je takoj začel glasno moliti rožni venec. Stražar komunist je to prepovedal in mu hotel iztrgati molek. Potem je vsak zase molil potiho naprej.*

Ko so nehali preiskovati in pleniti, so najprej prišli po očeta in ga odgnali v klet. Vedel je, kaj ga čaka. Na poti v smrt je glasno ponavljal besede: Jezus, tebi živim, Jezus, tebi umrjem, Jezus, tvoj sem živ in mrtev. V kleti so mu komunisti s puškinim kopitom razbili lobanjo. Tako je umrl plemeniti oče mučeniške smrti z Jezusovim imenom na ustnicah.

Drugi je prišel na vrsto sin Janez, star 35 let. V rosni mladosti treh let je zaradi bolezni ohromel, tako da ni mogel uporabljati nog. Pozneje se je izučil urarstva in je bil, na postelji ali vozičku sede, vedno zaposlen. Kljub bolezni je bil človek vedrega značaja, vedno nasmejan in je razveseljeval vse, ki so prihajali k njemu. Ko so se po mučeniški smrti brata Franceta večkrat pogovarjali o tem in da je morebiti tudi on v nevarnosti, se je zadovoljno nasmejal in rekel: »Duše mi ne morejo ubiti!« – prav v skladu z Zveličarjevimi besedami: Ne bojte se tistih, ki sicer umorijo telo, duše pa ne morejo umoriti (Mt 10,28). Ker Janez ni mogel hoditi, so ga v klet nesli in njegovo krhko telo pokončali s strelom iz pištole v čelo.

Tretja žrtev je bila mati, ki je prav tako izhajala iz globoko verne družine. Njen brat je bil duhovnik in profesor v škofovih zavodih in je umrl eno leto poprej. Tudi mater so potolkli s puškinim kopitom. Ni bila takoj mrtva, ampak se je mučila še več ur. Sosedje so jo še dolgo slišali ječati.

Zatem so v gospodarsko poslopje zaprli tri prestrašene in trepetajoče hčere, in ko se je zasvitalo jutro, so počasi zapustili hišo in vas. Ko so vaščani zgodaj zjutraj videli, da je v Kozinovi hiši vse mirno in da nihče ni prišel iz hiše, so šli pogledat in rešili zaprte sestre. Današnji novomašnik je prvi vstopil v klet in našel trupla svojega očeta, matere in brata ležati v krvi. Kakor v prvih krščanskih časih med stoletja trajajočimi preganjanji kristjanov je pomočil robček v kri očeta in matere in ga ohranil kot dragoceno relikvijo svojih plemenitih staršev mučencev.

Preostala družina je našla zavetje v župnišču, od koder so hodili obdelovat polja. Ko je bilo nekoliko bolj varno, so občasno stanovali doma, dokler niso morali slednjič 5. maja, ko so komunisti zasedli vso deželo, pobegniti, da bi si rešili življenje. Tako je prišel novomašnik s svojimi tremi sestrami v Anras, kjer je našel drugo domovino, drugo očetno hišo. O bratovi usodi doslej ni izvedel nič. Tukaj je častitega novomašnika ta katoliška dežela prisrčno sprejela. To, kar ste storili, je resnično krščansko. Ta ljubezen je odsev odrešilne ljubezni presv. Srca Jezusovega. Vidimo in občudujemo med vami, kako Srce Jezusovo, ki ga tako zelo častite in kateremu je vaša dežela že tako dolgo posvečena, dela v vaših dušah čudež milosti in ljubezni.

O kako čudovito lepa je vendar naša katoliška vera! V najbolj skrivnih globinah duše ►

povezuje vsa ljudstva. Njihovi jeziki in običaji so tako različni, vera pa je ista, isti Jezus v presvetem Zakramentu, ista sveta daritev, isti zakramenti. Jezik je drugačen, vsebina je enaka in veže duše v globoko sorodnost. Sveta katoliška vera je trdna vez, ki vse povezuje v eno samo družino. To čutimo, to doživljamo danes ob slovesni priliki te nove maše. O kako hvaležni moramo biti za sveto katoliško vero! Da, prisrčno se zahvalimo z novomašnikom pri sveti daritvi za to milost in prosimo drug za drugega, da nam Bog po zasluženju Jezusa Kristusa to sveto vero ohrani in pomnoži. In naša zahvala naj bo v tem, da z vami združimo našo slabotno molitev, da bi vero ohranili tudi prihodnji rodovi, ki bodo živeli tukaj.

In še za nekaj hočemo prositi: naj Gospodar žetve pošlje delavcev v svoj vinograd. Gospod naj iz vaših dobrih, vernih družin pokliče veliko duhovnikov. Duhovniški poklic je velika milost, ki je ne zaslužimo, ampak jo moremo le izmoliti. Vso vašo ljubezen in dobroto, vaše globoko razumevanje usode beguncev naj pravični Bog povrne s tem, da si iz vaših družin izbere svete duhovnike, svečenike, ki bodo s svojo molitvijo, svojo besedo, svojim delom in svojim zgledom ohranjali in večali življenje milosti in bodo s svojo sveto službo vodili vaše duše k večnemu zveličanju.

Za konec še misel ob prvi mašni daritvi, ki jo bo zdaj opravil častiti gospod novomašnik.

Predragi v Gospodu! Imate zelo lepo navado, da vsako nedeljo pred mašo skupno obudite namene, po katerih bo opravljena daritev. Zato nikoli ne pozabite pri maši, združeni z mašnikom, na štiri namene, za katere se maša daruje: v čast, v zahvalo, v zadoščevanje in prošnjo.

Za nas ljudi, ki nas teži toliko skrbi in vedno prihajamo pred prestol Božjega usmiljenja s prošnjami, je maša seveda predvsem prosilna daritev. Na to mislimo najpogosteje. Potem še na zadostilno daritev, ko nas težijo naši grehi in želimo doseči odpuščanje. Na zahvalno daritev ljudje mislimo redkeje, že sam Božji Zveličar je potožil, da se jih le malo zahvali za prejete milosti. Od desetih gobavcev, ki so bili očiščeni, se je vrnil samo eden, da se je zahvalil, drugi so od veselja nad ozdravljenjem pozabili na zahvalo. Vse to je razumljivo, ni pa prav. Zavedati se moramo, da je sveta maša najprej in predvsem častilna *daritev v Božjo čast in slavo. Bog je neskončno veličastvo, neizmerno svet. Njemu morajo vse stvari izkazovati čast. Vse je narejeno in ustvarjeno po njem, vse mu mora služiti in ga z zvesto službo častiti in poveličevati. Vse nerazumno stvarstvo ga časti: vsa narava, zvezde, kopno in morje, letni časi in vreme, sleherna mušica in vsaka travna bilka. Človek, ki ima um in srce in je zato sposoben spoznavanja in ljubezni, pa mora v Bogu prepoznati najvišjega Gospoda in ga iz vsega srca moliti, častiti, hvaliti in ljubiti. Toda kaj lahko damo Bogu? Vse, kar imamo, je tako majhno, tako slabotno, tako nepopolno, pravi nič pred neskončnim Bogom v njegovi popolnosti, svetosti, moči, nič pred njegovo pravičnostjo in dobroto. Poglejte, kaj nam je Jezus, edinorojeni Božji Sin, ki je postal človek, podaril: samega sebe kot žrtev, ki dostojno časti Boga. On sam se pri vsaki sv. maši pod podobama kruha in vina daruje Očetu, neskončnemu Bogu v našem imenu. Časti ga, moli za nas in v našem imenu; to češčenje in poveličevanje je prav tako neskončno kakor je neskončen Bog. Ta daritev je neskončno popolna. Da pa bo ta Jezusova molitev postala tudi naša molitev in češčenje, je nujno da sodarujemo. Obuditi moramo namen, da bo daritev, ki ji prisostvujemo, Bogu v čast, poveličevanje in češčenje. Svoja majhna dobra dela, svojo slabotno molitev, svoje trpljenje združimo z vzdihi Božjega Srca Jezusovega in tako moremo v neskončno morje zasluženja Jezusa Kristusa priliti kapljico osebnega sodelovanja. Da, darujmo Jezusu samega sebe in položimo v njegove roke in v rano njegovega presvetega Srca vse, kar nosimo v srcu: češčenje, slavo, spoštovanje in ljubezen, da to Jezus daruje nebeškemu Očetu.*

To je najvišje češčenje, najpopolnejše poveličanje Boga. Nič ni višjega, nič ni popolnejšega in večjega kakor častiti Boga s sv. mašno daritvijo.

Kaj vse se danes dogaja na svetu! Hudič je Božji sovražnik in nasprotnik, poln sovraštva do Boga. V tem sovraštvu preganja vse, ki ljubijo in hvalijo Boga ter mu zvesto služijo. Sovraži vsako češčenje in poveličevanje Boga. Zato skuša na zemlji, kolikor mu Bog dopušča, najvišje češčenje Boga z mašno daritvijo motiti, ga ovirati, celo ustaviti. Zato njegov boj proti Cerkvi in proti duhovnikom. Duhovnike skuša zapeljati, da bi več ne brali maše ali da bi daritev obhajali nevredno. Če se mu to ne posreči, si poišče pomagače, s pomočjo katerih pošilja duhovnike iz raznih dežel v izgnanstvo, v taborišča, kjer ne morejo maševati. Hudičevi pomagači morijo duhovnike v Rusiji, Španiji, Mehiki in v zadnjem času tudi pri nas ... Cerkve so prazne, tabernaklji brez Najsvetejšega. Malokje se opravlja bogoslužje v Božje češčenja in poveličevanje. Vse to je ustavljeno v deželi, v kateri vlada Satan.

Tu so še duhovniki in se še opravlja sveta daritev. Toliko bolj pogosto, toliko prisrčneje, toliko bolj zbrano jo sodarujmo v Božjo čast in slavo. Če nam je le mogoče, pojdimo k sveti maši tudi ob delavnikih, izkazujmo Bogu to nebeško češčenje in slavo, če mogoče vsak dan, tudi v imenu tistih, ki tega ne morejo storiti, pa tudi za dežele in pokrajine, v katerih se je hudiču posrečilo ukiniti mašno daritev. Kadar pa ne moremo iti k maši, obudimo pri jutranji molitvi namen, da se bomo v duhu udeležili vseh svetih maš, ki se bodo ta dan darovale na zemlji, v Božjo čast in slavo.

Tako naj se iz naših src, iz dežele, iz vseh krajev, kjer so duhovniki in cerkve, dviga čast, slava in zahvala Bogu v njegovo večjo čast in naj prihaja pred prestol Presvete Trojice, k Očetu, Sinu in Svetemu Duhu, trikrat svetemu Bogu.

To častilno *daritev zdaj začenja častiti gospod novomašnik in mi vsi z njim upamo, da se bodo v nebesih pred Božjim obličjem veselile in našemu slabotnemu slavospevu hvaležno pridružile duše njegovega očeta in matere in dveh njegovih bratov in pristopile k Jezusu Kristusu, ki se bo po ustih našega novomašnika daroval kot najpopolnejša* častilna *daritev.*

Prosimo Boga, naj nakloni novomašniku milost, da bo dolga leta pobožno in ponižno obhajal sveto daritev zase in za verno ljudstvo, kjerkoli bo deloval po modri Božji previdnosti.

Ponižno in spoštljivo pa tudi polni zaupanja in ljubezni darujmo s častitim gospodom novomašnikom to najpopolnejšo častilno *daritev. Ti pa, neskončni in sveti Bog, jo milostno sprejmi. Amen.*

Novi maši je takoj sledila telovska procesija v okolici do štirih začasno postavljenih oltarjev, pri kateri so sodelovali anraški domačini in tam živeči begunci. Franc Šetina je napravil osemintrideset posnetkov in tako dokumentiral slavje in vzdušje v tistem času, ki je bil za mnoge Slovence mračen in žalosten. Kozina ga je nakazal z besedami: *»Bandera in kipe so pospravili v cerkev v istem redu, kot so jih odnesli iz cerkve. Počasi smo jim sledili. Med potjo sem obrnil oči proti šoli. Kar osupnil sem. Nisem mogel verjeti svojim očem. Ob poti je klečal kanonik dr. Janez Kraljič. Poleg njega je stal dr. Marjan Zajc, član NOS. V srce se mi je usedla neprijetna slutnja. Mojo dušo, ki je bila v začetku procesije kot jasno nebo, je zakril črn oblak strahu ... Kaj pa, če sta Kraljič in Zajc znanilca ‚treska in hudega vremena?!'«* ■

Vse fotografije v tej rubriki so, če ni drugače navedeno, iz fotografskega arhiva Rafaelove družbe. Prvo podatkovno opremo motivov, ki zadevajo povojna taborišča v Avstriji in jih je skoraj 20.000, sta z dolgoletnim delom prispevala zakonca Majda in Lojze Starman iz Špitala.